

Párna a falon

Erős Apolka: Találkozások

PATAKI GÁBOR

MANK Galéria, Szentendre, IX. 2–27.

„Mély, eltéphetetlen, minden elvontságot nélkülöző kötelékek ezek egy tájhoz, egy házhoz, egy lépcsőhöz, egy hattýnyakhoz, csupa olyasmihöz, amik pusztán fizikai dolgok, mégis a lét részeivé válnak. Néha, amikor az ember valamit sejt abból, ami az ilyen élmények összefüggésében történt, úgy érzi, mintha ezek a dolgok maguk lennének titkok hordozói” – írja az egyik szereplő családtag emlékei kapcsán legújabb könyvében, a *Balatoni nyaralóban*¹ Ungváry Rudolf. S talán nemcsak mi, befogadók vagyunk hasonlóképpen ezzel, hanem maga a művész, Erős Apolka is.

Hiszen a minket oly sok mindenben meghatározó múlttól aligha lehetnek koherens, átfogó benyomásaink. A szobrásznak azzal kell szembeülnie, hogy ha valódi válaszokat keres az őt foglalkoztató kérdésekre, a múlt rekonstruálására, de a jelenbe ugorva akár egy számára fontos arc letapogatására, egy kapcsolat feltérképezésére, arra, hogy – őt idézve – miképpen találkozhatnak „a lét pólusai”, csak benyomások, töredékek, fragmentumok állnak rendelkezésére. Triviális, banális, igazában megmagyarázhatatlanul felmerülő apróságok éppúgy akadnak köztük, mint valódi traumák vagy örömteli momentumok lenyomatai, a legtöbbjük pedig az ezek kevercséből összeálló, emlékeink közé betokosodó „varázspillanat”. Ezekből, illetve ezeknek a befogadók számára is fontossá tételéből építkézhet a művész, rakhatja össze alkotását.

Részben erre a folyamatra, az emlékek, találkozások rekonstruálására, értelmezési kísérletére s ennek kapcsán a belső énkép analízisére épül a kiállítás. Kezdjük a legszemélyesebb műcsoporttal, s ezen belül is a kiindulóponttal, az édesapa szülőházának emléket állító művel, egy pesti bérház salétromverte falára (illetve most a kiállítótérbe) rakott, kőpántolt párnával, melyről lélekvonallal gyanánt s a zivataros 20. századi magyar történelem mementójaként egy vörös szalag fut le a földre. Ez a mű egyfajta origóként működik: előre, Apolka gyerekeinek portréi felé vezetnek a szálak, s vissza a múltba, Mükéné, Thrákia és Teotihuacán maszkjaihoz.

Művein ugyanis mindvégig érezhető az érzékeny, szinte alázatos figyelem a szobrászat több ezer éves alkotásai iránt. Ebben a tekintetben akár rokonítható lenne olyan, művészi alkotótól egyébként erőteljesen távol álló mesterekkel, mint az inspirációt többek között az egyiptomi és mezopotámiai művészetben kereső Medgyessy



for: Erős Apolka

ERŐS APOLKA: *Dembinszky 46*, 2019, textil, kompozit beton, 113×80×60 cm, A művész jóvoltából

Ferencsel és követőivel. Apolka a lehető legtöbbet igyekszik átmenteni, megőrizni, névtelen elődeinek transzcendens fenségességéből, miközben pontosan tudja, hogy nem teheti meg nem történtté az azokat követő emberi-művészeti fejleményeket. Archaizáló portréin így varratok tűnnek fel, réteg rakódik rétegre, betűk és számok íródnak a homlokokra, folytonossági hiányok és többletek rajzolódnak ki a felületen. Az egykor egy másik, túlonnani világ titkait, üzenetét rejtő maszkok pedig nem lehetnek többek, mint egy régészeti leletmentéshez hasonló folyamat során fellelt fragmentumok.

Az sem véletlen, hogy az amúgy is előszeretettel sokféle anyagot használó, azokat vegyítő, ötvöző alkotó figyelme mostanában a szőtt, varrott anyagok, a textil felé fordult. (Ilyen művekkel szerepelt a világ egyik legkülönösebb művészeti seregszemléjén, a falusi Indiában bambuszkunyhókban megrendezett Bangla Biennálén is.) A kissé rideg, magányos

fémmaszktörredékeket színes, puha, domborodó párnák ölelik körül védelmezően. Nem egyszerűen a rögtön kínálkozó férfi és női princípium szembeállításáról van szó, hanem Apolka anyaságából fakadóan az óvás, az érzelmek biztonságos sűrűjébe bugyoláló szeretet erejéről is.

A férfi és női sajátosságok elválaszthatatlan kapcsolódása az egyik alapkomponense *Sziámi*-sorozatának is. Velük kapcsolatban óhatatlanul felmerül a gyakran felidézett platóni dialógus az egykor gömbként összetartozó, majd az istenek által kettévágott s azóta újra másik felük után vágyódó emberekről. Az égi és földi szerelem s az utódok által halhatatlanságra törő emberiség filozofikus mítosza persze itt is furcsa fénytörést kap a művész interpretációjában. Az még rendjén való lenne, hogy ikrei-szerelmesei egyszerre forrnának össze, s ugyanakkor ki is szakítanák magukat az örökös nászból. E fejetlen, csípőjüknél összenőtt, inkább ellentétes irányba húzó figurák szabálytalan színfoltjaikkal, nyers varrataikkal, tárulkozó mozdulataikkal akár Hans Bellmer amorf, vonagló próbababáit is felidézhetik, sőt a fekete, szegecselt műbőr megjelenése viszolygató BDSM-allúziókkal is kísérhetne, azonban menet közben rájöhethetünk: Apolka szereti, de legalábbis szánja a lehetetlennel próbálkozó hőseit, megérti s elfogadja egye-sültni és szétválni kívánó szenvedélyüket-szenvedésüket.

Már ebben a sorozatban is felcsillan némi szarkasztikus humor, ami aztán a *Szent György*-ciklusban lesz igazán érezhetővé. A művész amúgy gyakran fordul művészeti nagyvagyúk felé, legyen szó asszír istenfejről vagy a *Milói Vénusz*ről. Ezeket mintegy újraalkotva nem parafrázeál, nem korszerűsít klasszikusokat, egyszerűen arra kíváncsi, hogy az egykor volt s öröknek hitt szobrászati törvények érvényesíthetőek-e napjainkban. A nemleges válasz ugyan borítékolható, de az abból fakadó feszültségeket többféleképpen lehet oldani. Lehet őszintén beszélni a töredezettségről, a fragmentáltságról, de mód van akár arra is, hogy évődve írjuk át az egykori történeteket – így a kappadókiai lovagszentét, aki a bumfordi, varánuszszerű „fenevadat” lándzsája helyett egy kis csiklandozással bírja jobb belátásra. A láthatatlan harmadik szereplő, a megmentésre váró királylány (valószínűleg maga a művész) mindenesetre jót mulat a történeten.

S végül a békegalambok. A Picassót is megihlető madarak, melyek leegyszerűsített, keménypapírból kivágott utódját fabotra tűzve az idősebbek közül néhányan bizonyára hordozták is a május elsejei felvonulásokon, Apolkánál kövéren totyognak. A művészetét valamennyire ismerő nehezen hessegetheti el magától az érzést, hogy feltehetően a korábbi évek antropo- és zoomorf tartályainak, homonculusokat melengető lombikjainak leszármazottai. Esetlenségük szájalomra méltó, de talán mégis képesek védeni minket.

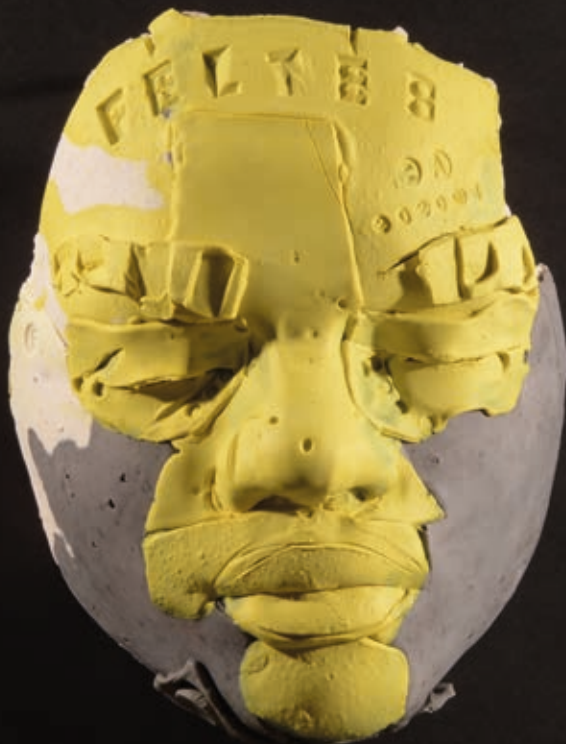
És talán segíthetnek abban, hogy újraértelmezzük a dolgokhoz, az emlékekhez fűződő kötelékeinket. Hogy ismét Ungváry Rudolfot idézzük ugyanabból a könyvből: „Kétségtelen, hogy a világ mindaz, aminek az esete. De nem azé a világé, melyben az utódok élnek. Helyüket ebben a világban a semmi veszi át [...]. Olykor azonban rés támad a semmiben. A lét kaotikusan örvénylő, reményt keltő volta ilyenkor nem tagadja meg önmagát. Az emlékek váratlanul életre kelhetnek (s még fel is támadhatnak).”

Jegyzet

1 Ungváry Rudolf: *Baltoni nyaraló*, 2019, Jelenkor Kiadó, Budapest.

ERŐS APOLKA: *Féltés*, 2020, kompozit beton, 21×16,5×17 cm
A művész jóvoltából

ERŐS APOLKA: *Költői kérdés I., Sziámi-sorozat*, 2020, kompozit beton, 115×55×40 cm, A művész jóvoltából



fotó: Erős Apolka

fotó: Erős Apolka